45. ואתחנן. מעלת לימוד התורה (במדבר רסח/א)

1. כי הוא חייך ואורך ימיך.

ר׳ אחא הוה קאים עמיה ר׳ אחא היה הולך (ביחד) עם **דר׳ אלעזר. ליליא חד, בתר פלגות ליליא, והוו משתדלי באורייתא** לילה אחד, אחרי חצות עסקו בתורה.

פתח ר׳ אלעזר ואמר (דברים ל 20): כִּי הוּא חַיֶּיךָ וְאֹרֶךְ יָמֶיךָ וגו׳.

ת״ח: בוא וראה **על כל תנאין דגזר קב״ה כד עאלו לארעא דישראל, גזרה דאורייתא הוה.** מלבד כל המצוות שציווה הקב״ה את ישראל לקיים עם כניסתם לארץ ישראל, גזר (עלינו מעל הכל) ללמוד תורה. **מאי טעמא?** מדוע? **בגין דשכינתא לא מתיישבא בארעא אלא באורייתא** משום שהשכינה אינה שורה בארץ אלא בזכות התורה, **ולא מתיישבא לעילא אלא באורייתא** ואף בעולמות העליונים אין היא מתיישבת אלא מכוח התורה.

דהכי אמר אבא שכן אמר אבא (רשב״י) **תורה שבע״פ לא אשתמודע אלא בגין תורה שבכתב** התורה שבעל פה אינה מתגלה ונודעת אלא מכוחה של התורה שבכתב. **שכינתא לא מתיישבא לעילא ותתא אלא עם תורה דלתתא** השכינה אינה שורה לא בעולמות העליונים ולא בעולמות התחתונים, אלא מכוח התורה שלומדים בני האדם בעולם הזה.

דכל זמנא דאורייתא אשתכח עמיה, יכלא למיקם בעלמא כל זמן שהתורה מצויה עם השכינה, יכולה השכינה להיות נוכחת בעולם. **הה״ד (דברים ל 20): כִּי הוּא חַיֶּיךָ וְאֹרֶךְ יָמֶיךָ לָשֶׁבֶת עַל הָאֲדָמָה: עַל הָאֲדָמָה סתם.** (הביטוי ׳על האדמה׳ רומז לקיומו של העולם שתלוי בתורה).

ואי לאו, דאפסיק מלי דאורייתא לא יכלא למיקם ואם לא, (אם) מפסיקים ללמוד תורה, (השכינה) אינה יכולה להיות נוכחת בעולם **דכתיב (ירמיה ט 11): עַל מָה אָבְדָה הָאָרֶץ, וכתיב (שם פס׳ 12): וַיֹּאמֶר ה׳ עַל עָזְבָם אֶת תּוֹרָתִי.**

(כל עוד ישראל עוסקים בתורה, השכינה שורה בארץ ובעולמות העליונים, ואילו עזיבת לימוד התורה גורמת להסתלקות השכינה ולחורבן).

2. משל למה הדבר דומה.

עד דהוו יתבי בעודם יושבים **מאיך ר׳ שמעון רישיה** הרכין רבי שמעון (ט״ס: רבי אלעזר) את ראשו. **אמר: ודאי הכי הוא** אכן אמת הדבר **ודא הוא רזא דאשכחנא בספרא דרב המנונא סבא** וזהו הסוד שמצאנו בספרו של רב המנונא סבא **ואוקים קרא דא ברזא דכנסת ישראל** שפירש את הפסוק הזה על פי סודה של כנסת ישראל. **דכתיב** כמו שכתוב **(שמות כא 10): שְׁאֵרָהּ כְּסוּתָהּ וְעֹנָתָהּ לֹא יִגְרָע: ואי אתמנעו מנה** אם מונעים ממנה (ואם הבעל לא נותן מה שמגיע לאשתו, כלומר את השפע והחיבור הראויים לה) **מה כתיב**? מה כתוב אחר כך **וְיָצְאָה חִנָּם אֵין כָּסֶף** זו עילה לגירושין, יציאה לגלות כי ׳אין כסף׳ אין חיבור). **כמה דאת אמר** כמו שכתוב (ישעיה נ 1, הפטרת עקב)**: אֵי זֶה סֵפֶר כְּרִיתוּת אִמְּכֶם אֲשֶׁר שִׁלַּחְתִּיהָ** (שלחתי אתכם לגלות וקיימתי את מה שכתוב בתורה). **וכתיב** (ישעי׳ נב 3, הפטרת שופטים)**: חִנָּם נִמְכַּרְתֶּם וְלֹא בְכֶסֶף תִּגָּאֲלוּ** (היא כביכול יוצאת לגלות ׳**חינם**׳, כלומר ללא השפע / התורה שהיה צריך להינתן לה). **ומאן דמנע אורייתא מנה, כמאן דנסב מארי דאתתא ומנע ליה מנה** מי שמונע תורה ממנה (מן השכינה) דומה למי שנוטל מן האישה את בעלה ומונע אותו ממנה. (התורה היא המחברת בין הקב״ה ובין ישראל, ולכן ביטול התורה גורם כביכול לפירוד ביניהם). **דא אשתארת כארמלתא ולא ארמלתא** היא נשארת כאלמה ולא אלמנה (ממש) **הה״ד (איכה א 1): הָיְתָה כְּאַלְמָנָה, ולא אלמנה.**

(עזיבת לימוד התורה מונעת את השפע והחיבור עם הקב״ה, גורמת לגלות, ומשאירה את כנסת ישראל ׳כאלמנה׳, מופרדת מבעלה אך לא אלמנה ממש ח״ו).

3. <u>מפגש עם אדם שנראה משונה.</u>

יתבו אתעסקו באורייתא עד דנהיר יומא ישבו ועסקו בתורה עד שהאיר היום **בתר דנהיר יומא קמו ואזלו** לאחר שהאיר היום, קמו והלכו לדרכם **עד דהוו אזלו, חמו חד גבר דהוה אזיל בארחא ורישיה עטיף** בעודם הולכים, ראו אדם אחד שהיה מהלך בדרך וראשו עטוף. **קריבו גביה והוה רחיש בשפוותיה** התקרבו אליו וראו שהוא ממלמל בשפתיו, **ולא אתיב לון מדי** ולא השיב להם דבר. **אמר רבי אלעזר: ודאי האי אמלך במאריה** וודאי זה נמלך באדונו (הוא מתפלל). **יתיב רבי אלעזר ורבי אחא וצלו צלותא** נעצרו רבי אלעזר ורבי אחא והתפללו אף הם. **וההוא גבר קאים בקיומיה באתר אחרא** ואותו אדם נשאר עומד במקומו, במקום אחר (והתפלל שם). **בתר דסיימו צלותא** לאחר שסיימו את תפילתם **אזלו בארחא** המשיכו בדרכם **וההוא גברא אשתמיט מנייהו** ואותו אדם התחמק מהם (ופנה לדרך אחרת). **אמר רבי אלעזר: האי גברא או טפשא הוא או ארחוי לא מתישרן,** אדם זה, או טיפש או שדרכיו אינן כשורה (כי אחרי שסיים את תפילתו, התרחק מאתנו ולא בירך אותנו לשלום ולא הצטרף אלינו). **אמר: נתעסק באורייתא דהא שעתא היא** נעסוק בתורה, כי הגיע הזמן לעסוק בתורה.

4. <u>לא פוסקים בדברי תורה.</u>

פתח רבי אלעזר ואמר (משלי ג 35): כָּבוֹד חֲכָמִים יְנְחָלוּ, וּכְסִילִים מֵרִים קָלוֹן.

כָּבוֹד חֲכָמִים יְנְחָלוּ: זכאין אינון דמתעסקי באורייתא אשריהם של העוסקים בתורה.

(כנראה שהתנהגותו המוזרה של האיש עוררה את רבי אלעזר לדרוש על ההבדל בין חכם לכסיל)

עד לא פתח מלה קריב ההוא בר נש גבייהו בטרם הספיק רבי אלעזר לפתוח בדבריו, ניגש אליהם אותו אדם. **אמר ר' אלעזר: לית לן למפסק מלי דאורייתא** אין לנו להפסיק בדברי תורה **דכל מאן דאשתדל באורייתא זכי למירת ירותא דאחסנא דלעילא** שכל מי שעוסק בתורה זוכה לרשת ירושה ונחלה עליונה,**ביקרא דמלכא עלאה קדישא** את כבודו של המלך העליון והקדוש. **וזכי למירת ירותא דאחסנא בהאי עלמא** והוא זוכה גם לירושה ולנחלה בעולם הזה ...

(בהמשך, מתברר שאותו אדם היה בעצמו תלמיד חכם וכמובן, אין לשפוט אדם לפי התנהגותו החיצונית בלבד).